

Anna Schött

J H af Forselles

- Konstnär** Anna Schött (1891-1965)
Titel Bergshauptman J H af Forselles
År 1939
Teknik Bronsskulptur, h 50 cm
Placering Lycksalighetens ö,
Norra Ekeby damm

Lördagen den 4 juni 1939 invigdes konstverket av försköningsnämndens ordförande Ivar Hedlund och ca 200 deltagande åskådare. Dock inte konstnären själv, Anna Schött, som var för tillbakadragen för att vilja delta. Men hon besökte platsen dagen efter och i ett brev till försköningsnämnden skriver hon bl.a.: *”Jag har själv varit en smula orolig för att den kära af Forselles skulle verka liten när han kom ut. Vid ett besök hos honom idag var denna känsla alldeles försvunnen. Jag är storbelåten med sockeln och med valet av platsen samt den vackra anordningen med blommorna.”*

Skulpturen är strategiskt placerad intill ”trälstigen”, som skapats av Forselles, där malmpråmarna drogs för hand via Pråmån till omlastningsplatsen vid nuvarande Sveahuset.

Att JH af Forselles var en mäktig man framgår av texten på sockeln:

BERGSHAUPTMAN
J.H. AF FORSELLES
VERKSAM I SALA
1817-1855

JAG HETER AF FORSELLES
ÄR SATT I KUNG OCH KRONANS STÄLLE
OCH FÖR ER GO' HERRAR
GÖR JAG SOM JAG VILL

Sala Allehanda 5 juni 1939:

af Forselles byst nu avtäckd i Sala

*Änslående högtidlighet på lördagskvällen.
Tal av försköningsnämndens och
stadsfullmäktiges ordf.*

En bild av den vackra af Forselles-bysten efter avtäckningen.

Inför en menighet av ungefär 200 personer avtäcktes på lördagskvällen å Lycksalighetens ö i Övre Ekebydamm bysten av en av Salas störste män, Jacob Henrik af Forselles. J. H. af Forselles föddes som bekant 1785, avlade år 1812 bergsexamen i Upsala, varpå han 1817 blev bergshauptman vid Sala gruva. Han kom såsom sådan och som ordförande i den på den tiden högsta kommunala myndigheten i Sala, bergsrätten, att bli

mycket inflytelserik. Han är den man om vilken kan sägas, att han uppbyggde Sala stads goda finansiella ställning och det arbete som han nedlade kan ännu skönjas, trots den långa tid som förflutit sedan hans död år 1855.

Högtidligheten inleddes med tal av Sala stads försköningsnämnds ordf., faktor Ivar Hedlund, som i några korta ordalag erinrade om af For-

Forts. på andra sidan.

o o o o o o o o o o o o o

AF FORSELLES. . . .

Forts. fr. sid. 1.

o o o o

selles storartade arbete inom Sala stads finansiella liv. Tal. berörde vidare tillkomsten av denna byst. Fru Anna Schött, Skuggan, Sala, hade erbjudit sig att såsom gåva till staden skänka en av henne i lera av af Forselles förfärdigad byst, under förutsättning att Sala stad bekostade bystens gjutning i brons samt en sockel till densamma. Försköning-nämnden beslöt att tacksamt mot-taga erbjudandet samt att genom en insamling täcka kostnaderna för den-samma. En insamling startades och ett till synes mycket gott resultat uppnåddes. Tal. bad till sist att på försköning-nämndens vägnar till samtliga givare, först och främst huvuddonator fru Anna Schött, samt vidare till alla som med penningme-del eller på annat sätt hjälpt till

det storartade resultatet få framföra sitt varma tack. Vid orden: 'må tåk-
kelset falla', utvecklades därpå sak-ta den svenska fana, som omsvept
konstverket, vilket nu framträdde för
de samlade. En stunds tystnad följde,
varpå stadsfullmäktiges ordf., hr C. A.
Lindqvist, tog till orda och tackade
å stadsfullmäktiges vägnar. Sex må-
nader ha nu gått sedan vi den 6 nov.
samlades i Stadsparken för att av-
täcka Carl Eldhs konstverk "Ung-
dom", och vid detta tillfälle uttalade
jag den djärva förhoppningen, att
detta konstverk måtte inom en snar
framtid efterföljas av flera, yttrade
tal. Så mycket större glädje bereder
det mig, att vi inom en så kort tid
åter ha samlats för att avtäcka än-
nu ett konstverk, denna gång över
denne man. Jag ber att till förskö-
ningsnämnden samt till alla andra
som lämnat sitt bidrag för att få
detta minnesmärke till stånd få fram-
föra ett hjärtligt tack, och överläm-
nar härmed konstverkets vård åt
Sala stads försköning-nämnd.

Därmed var högtidligheten till än-
da men långt därefter stannade man
och betraktade på närmare håll bys-
ten och den karakteristiska inskrip-
tionen över den man, vilken under
sin myndighets dagar poetiskt skulle
ha yttrat: "Jag heter af Forselle,
är satt i kung och kronas ställe, och
för Er, go' herrar, gör jag som jag
vill".

Konstverket, har dragit en kostnad
av 1,010 kronor, varav gjutningen i
brons 400 kronor, och sockeln 570 kr.
Nedan publiceras redovisningslistan
över den företagna insamlingen.

Redovisningslista

för insamlingen till en byst av bergs-

Redovisningslista

för insamlingen till en byst av bergshauptman af Forsselles jämte sockel
 Enligt tecknade listor ordnade i bokstavsordning efter namn och signaturer:

I. E. A. 1.—, T. Abrahamsson 5.—, C. J. Ahlberg 5.—, C. G. Ahlgren 5.—, A. V. Ahlin 5.—, G. Ahlin 10.—, E. Almqvist, Kungsbacka, 1.—, John Almqvist 5.—, Aug. Andersson 5.—, Axel Andersson 3.—, C. M. Andersson 5.—, C. Andersson 5.—, J. Aug. Andersson 5.—, K. A. Andersson 5.—, Angryd & Eriksson 5.—, A. Arvén 10.—, A. Ax. 1.—, C. B. 2.—, E. R. B. 3.—, Elof Bagge 5.—, A. Bengtsson 5.—, A. W. Berg 5.—, J. Berglund 5.—, Thyra Bergström 5.—, Selma Björkman 5.—, Alfred Bolander 5.—, Café Linnéa 5.—, Camitz 10.—, Edvid Carlson 5.—, Josef Carlson 5.—, Hilda Cavalli 10.—, J. A. Cederfeldt 5.—, F. B. Collén 5.—, Hj. Colliander 5.—, Sture Cronqvist 13.—, E. D. 2.—, G. Dahl 5.—, Ingeborg Dahlen 5.—, Augusta Edling 3.—, Emil Ekbohm 5.—, Ekenbergs Bctr. 5.—, E. Ekholm 5.—, I. Elkan 10.—, Sam. Elzén 10.—, Erik Engvall 5.—, Axel Eriksson 5.—, J. Eriksson 2.—, N. Erikson 5.—, Sixten Eriksson 3.—, Eric Ewert 5.—, Lydia Frejer 5.—, Carl Friberg 10.—, Knut Fristedt 5.—, Bengt Fromell 5.—, A. Fröberg 5.—, E. B. Gezellius 5.—, Glg 3.—, J. Godén 5.—, G. Grönbeck 25.—, G. Gustavsson 5.—, A. H. 3.—, Wilh. Hallenberg 5.—, Knut R. Hallman 5.—, C. G. Hammar 10.—, Frithiof Hammar 10.—, Ivar Hedlund 10.—, I. Hedman 5.—, E. Hildebrand 5.—, J. A. Hoflund 5.—, L. Holmström 5.—, Carl Höglund 5.—, David Isgren 5.—, H. J. 1.—, Ernst Jacobsson 5.—, Jakob Matts kvarn, C. A. Karlsson 10.—, A. E. Johansson, Valla 5.—, Albert Johansson 10.—, Anna Johansson 5.—, Axel Johansson 5.—, E. Johansson 5.—, Einar Johansson 5.—, E. Johansson 5.—, Emma Johansson 5.—, Frithiof Johansson 5.—, J. Johansson 3.—, Leon Johansson 10.—, Agnes Jonsson 5.—, E. Karlberg 5.—, V. Karlin 5.—, Axel Karsberg 10.—, N. Kebbon 5.—, Aug. Kjellén 5.—, Fredrik Källmark 25.—, C. A. Larson 5.—, G. M. Larsson 3.—, J. F. Lejdström 5.—, Pontus Liljefors 10.—, G. H. Liljekvist 5.—, Emil Lindberg 3.—, Ernst F. Lindberg 5.—, Gösta Lindberg 5.—, John Lindgren 5.—, Rudolf Lindström 5.—, Uno Ljungberg 5.—, K. F. Ludvigsson 5.—, Jacob Lundberg 5.—, C. G. Lundgren 5.—, Inge Magnéli 5.—, M. Magnéli 10.—, C. A. Magnusson 2.—, John Nessén 5.—, Zara Nilsson 5.—, S. Nordenborg 5.—, C. W. Nyberg 3.—, Erik Nyberg 3.—, E. Th. Nygren 3.—, E. B. Nylund 5.—, Axel Nyström 5.—, Karl Nyström 3.—, Axel Olsson 5.—, E. G. O.— 5.—, Eug. Olsson 5.—, F. L. O. 2.—, Sigfrid Palm 5.—, H. Persson 5.—, K. G. Persson 5.—, P. M. Persson 5.—, Albin Petrini 5.—, Petter 1.—, Edvard Pettersson 5.—, A. Ramström 25.—, W. Rannby 5.—, Sven E. Rollén 5.—, Bertil Rydbeck 5.—, Alfr. Rydorff 5.—, Axel Rydstam 5.—, Sala Kaopaktiebolag 5.—, Sala Angbryggeri A.-B. 25.—, B. Schelin 5.—, H. Skö'dberg 10.—, J. T. Schultzberg 5.—, Ernst Schüring 10.—, G. Serrander 10.—, Axel Sidenmark 5.—, G. A. Sjöberg 5.—, Ida Sjögren 5.—, Oskar Sjöman 5.—, Eric Sjöström 5.—, G. S.—n 5.—, H. Strandberg 5.—, D. Sundstedt 5.—, Axel Söder 5.—, F. Söderman 5.—, R. Tengelin 5.—, Adolf Thelin 5.—, Albin Thorberg 5.—, John Thorsson 5.—, H. Uhlin 5.—, J. W. Unger 5.—, W. B. Wahlström 5.—, I. Wallin 5.—, M. Wallin 5.—, A. Westerberg 5.—, Gunnar Westerberg 5.—, Maria Westerberg 5.—, Vendla Wiklund 5.—, Ernst Wikman 10.—, E. Akerberg 5.—, Öbg 3.—, C. H. Öhrn 5.—, Gotth. Östnäs 10.—, Summa kr. 975.—.

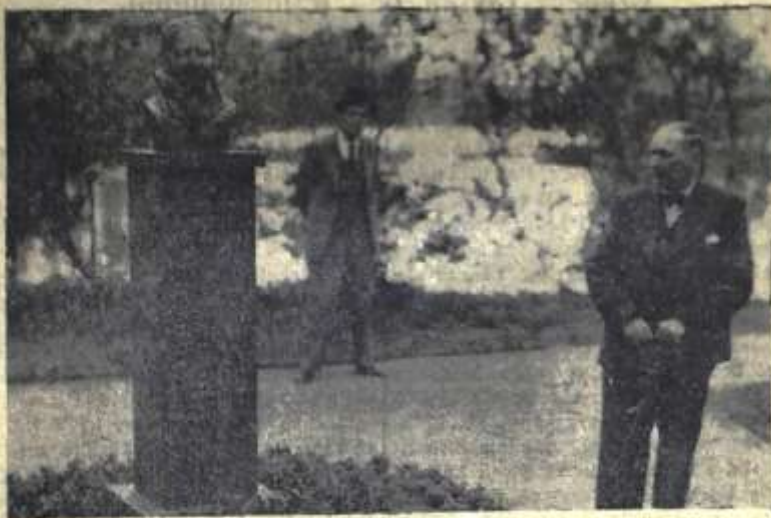
hansson 5.—, E. Johansson 5.—, Emma Johansson 5.—, Frithiof Johansson 5.—, J. Johansson 3.—, Leon Johansson 10.—, Agnes Jonsson 5.—, E. Karlberg 5.—, V. Karlin 5.—, Axel Karsberg 10.—, N. Kebbon 5.—, Aug. Kjellén 5.—, Fredrik Källmark 25.—, C. A. Larson 5.—, G. M. Larsson 3.—, J. F. Lejdström 5.—, Pontus Liljefors 10.—, G. H. Liljekvist 5.—, Emil Lindberg 3.—, Ernst F. Lindberg 5.—, Gösta Lindberg 5.—, John Lindgren 5.—, Rudolf Lindström 5.—, Uno Ljungberg 5.—, K. F. Ludvigsson 5.—, Jacob Lundberg 5.—, C. G. Lundgren 5.—, Inge Magnéli 5.—, M. Magnéli 10.—, C. A. Magnusson 2.—, John Nessén 5.—, Zara Nilsson 5.—, S. Nordenborg 5.—, C. W. Nyberg 3.—, Erik Nyberg 3.—, E. Th. Nygren 3.—, E. B. Nylund 5.—, Axel Nyström 5.—, Karl Nyström 3.—, Axel Olsson 5.—, E. G. O.— 5.—, Eug. Olsson 5.—, F. L. O. 2.—, Sigfrid Palm 5.—, H. Persson 5.—, K. G. Persson 5.—, P. M. Persson 5.—, Albin Petrini 5.—, Petter 1.—, Edvard Pettersson 5.—, A. Ramström 25.—, W. Rannby 5.—, Sven E. Rollén 5.—, Bertil Rydbeck 5.—, Alfr. Rydorff 5.—, Axel Rydstam 5.—, Sala Kaopaktiebolag 5.—, Sala Angbryggeri A.-B. 25.—, B. Schelin 5.—, H. Skö'dberg 10.—, J. T. Schultzberg 5.—, Ernst Schüring 10.—, G. Serrander 10.—, Axel Sidenmark 5.—, G. A. Sjöberg 5.—, Ida Sjögren 5.—, Oskar Sjöman 5.—, Eric Sjöström 5.—, G. S.—n 5.—, H. Strandberg 5.—, D. Sundstedt 5.—, Axel Söder 5.—, F. Söderman 5.—, R. Tengelin 5.—, Adolf Thelin 5.—, Albin Thorberg 5.—, John Thorsson 5.—, H. Uhlin 5.—, J. W. Unger 5.—, W. B. Wahlström 5.—, I. Wallin 5.—, M. Wallin 5.—, A. Westerberg 5.—, Gunnar Westerberg 5.—, Maria Westerberg 5.—, Vendla Wiklund 5.—, Ernst Wikman 10.—, E. Akerberg 5.—, Öbg 3.—, C. H. Öhrn 5.—, Gotth. Östnäs 10.—, Summa kr. 975.—.

Sala-Posten 5 juni 1939:

SALA-POSTEN

Måndagen den 5te juni

Bysten av af Forselles avtäckt

Stadsfullmäktiges ordförande, hr C. A. Lindqvist, talar vid bysten. I bakgrunden ses försköningsnämndens ordförande, hr Ivar Hedlund.

Konstverket överlämnat till staden.

Enkel men anslående högtid på
lördagskvällen.

Vid en enkel men anslående högtidlighet avtäcktes på lördagskvällen bergsmannen Johan Henrik af Forselles byst på holmen i övre dammen. Trädens lunniga grönska och dammens glittrande vatten bildade en stämningsfull ram kring det hela och ceremonin bestod i att försköningsnämndens ordförande, typograf Ivar Hedlund i ett kort tal erinrade om mannen och hans gärning, tackade konstnärinnan och bidragsgivarna samt överlämnade konstverket till staden, varefter stadsfullmäktiges ordförande å stadens vägnar tackade för gåvan.

Man får anse att platsen för af Forselles byst är mycket väl vald. Utan att på något sätt poeka på uppmärksamhet passar konstverket på något sätt väl samman med idyllen på den lilla holmen. Det är ju vanskidigt att uttala sig om i vad mån konstnärinnan, fru Anna Schött, lyckats med porträttligheten, men av tillgängliga förebilder att döma förefaller den vara god, och det är ett mycket intressant ansikte af Forselles vänder mot kanalen och "träletigen", där en gång hans underlydande fraktade gruvans malm

(Forts. å fjärde sid.)

Bysten av ...

(Forts. från första sidan.)

till hyttan. Enda erinringen man skulle vilja göra är att själva bysten måhända är något för liten på sin sockel.

Det var åtskilliga hundratal intresserade Salabor som i den vackra junikvällen sökt sig ut till holmen för att övervara avtäckningen. Bland dessa befann sig dock inte konstnärinnan själv, en tillbakadragenhet som kanske blev till en viss besvikelse för deltagarna i högtiden. Många hade säkert önskat att det uppriktiga tack som nu framfördes hade kunnat riktas till henne personligen.

Hr Høedlund erinrade i sitt tal inledningsvis hur i ett samhälle som vårt, vars ursprung och hela utveckling är fast förknippad med gruvdriften, det är ganska naturligt att gruvans ledande män kommit att ta betydelsefull del i stadens liv. Den mest framträdande av dessa gruvans män än väl bergshauptmannen Johan Henrik af Forselles, vars bild vi i dag skall avtäcka, sade tal. Hans verksamhet sammanfaller med den brytningstid i landets historia som inleddes under första hälften av förra seklet. Industrialismen började då kasta sin slagskugga över samhället, och af Forselles fick i sitt arbete synnerligen svåra problem att brottas med.

Han kom till Sala, Johan Henrik af Forselles, med det föga avundsvärda uppdraget att göra gruvan lönande, men svårigheterna voro stora, och svårigheter fick han även bekämpa vid sina insatser för staden, bästa. Kommunernas verksamhet är ju urgammal, men formerna för dessas verksamhet hade stelnat till sedan flera hundra år. I egenskap av bergshauptman samt ordförande i bergarätten hade af Forselles goda

möjligheter att bilda sig en uppfattning om stadens behov. Trots motstånd från sina samtida och trots stora svårigheter lyckades han dock åstadkomma resultat och därmed skaffa sig ett aktat namn i denna stads historia. Man torde kunna säga att det är han som byggt upp stadens finanser. Gruvan gav inte vad man hoppats, men den viljekraftige mannen lyckades trots detta grundlägga och ordna de ekonomiska betingelserna för staden och detta skedde på ett sätt som vi torde ha nytta av än i dag.

Då vi genom denna byst hylla minnet av en storman i stadens historia under gången tid är det främst med en tanke att frambara ett tack för det uppoftande och beydelsefulla arbete som han nedlagt för stadens bästa och dess framgång. Hans gärning bar frukt. Många ha efter honom utfört för staden gagnande arbete, men man kan våga det påståendet att grunden för detta utfördes av den man vars bild skall pryda denna plats.

Man förstår konstnärinnan, hur hennes intresso fångats av den viljekraftige, energiske mannens bild och varför hon bestämde sig för att i le- ra tolka karaktären av denne man, och jag framgår ett tack till henne för att hon utan ersättning ställt detta konstverk till stadens förfogande.

Talaren uttalade även ett tack till alla som genom deltagande i insamlingen gjort resandet av bysten till en verklighet. Sedan han bjudit tacksägelse falla överlämnade han konstverket till staden med den förhoppningen att det må minna om arbete som för samhällets bästa utförts i gången tid.

Stadsfullmäktiges ordförande, typograf C. A. Lindqvist, som å stadens vägnar mottog konstverket, framhöll att det endast är ungefär ett halvt år sedan han hade nöjet motta en annan gåva till staden, det konstverk som nu pryder Stadsparken. — Jag tillät mig då uttala den djärva förhoppningen att gåvan skulle följas av flera, sade talaren. Det är också med ett sant nöje vi i dag samlas för att avtäcka bilden av en man vars verksamhet sett så djupa

Ur Sala Allehanda, *Sala stads konstverk*, artikel av Åke Johansson 14 december 1956:

PÅ EN LITEN HOLME, benämnd "Lycksalighetens ö", i stadsparken finner man en byst föreställande en av förra århundradets mest inflytelserika män i denna stad, bergshauptmannen J. H. af Forselles. På postamentet läser man: "Jag, J. H. af Forselle, är satt i kung och kronans ställe, och för er go' herrar gör jag som jag vill". Även här hade stadsträdgårdsmästare J. E. Lantz haft sitt finger med liksom förmodligen skönhetsnämndens ordförande Ivar Hedlund. Sedan Eldhs "Ungdom" väl kommit på plats framför

musikpaviljongen i stadsparken, var Lantz angelägen få ett konstverk till motsatta änden av parken, där "Nya vingar" sedermera kom att placeras. Han vände sig till en saladam, fru Anna Schött, som han visste ägde konstnärliga ambitioner. Hon visade omedelbart upp en porträttbyst av Forselles i modell. Pengar saknades för gjutning och postament, men Lantz satte igång en insamling och kunde efter någon tid lägga fram 400 kr. till gjutningen och 800 kr. till postamentet. Nu ansåg han emellertid att "Lycksalighetens ö" skulle vara lämpligare plats, därför att just här hade den s. k. trälstigen från Sala gruva dragit fram. Och järmed hade han väl också fått en smula historiska aspekter på platsvalet.

Sala Hembygds- och Fornminnesförenings årskrift 1994, *Konstverk i Stadsparken* av Bo Svärd:

Anna Schöotts porträttbyst av Af Forselles

Litet på sidan om den symmetriskt ordnade parkdelen, dock inte i skymundan, tronar Jakob Henrik af Forselles på sin sockel. Den driftige Bergmästaren, verksam i Sala 1817-55, styrde och ställde i allt vad gällde både staden och gruvan. Den lilla holmen intill "tvälvägen", där bysten står, benämns lustigt nog "Lycksalighetens ö" men hur namnet uppstått har jag inte lyckats utröna.

Även vid tillkomsten av detta konstverk har stadsträdgårdsmästare Lantz, parkens tillskyndare och skapare, ett finger med i spelet. Han sökte egentligen ett verk till parkens motsatta del, mot Ekebyskolan, sedan Eldhs "Ungdom" kommit på plats.

Lyckligtvis kom bysten i stället att placeras intill kanalbanken, ett av Forselles egna verk, och därmed fick man även med historiska aspekter i platsvalet.

Konstnärinnan bakom porträttbysten i brons är Anna Schött, då verksam i staden. För att finansiera hela projektet startade Lantz en insamling och kunde inom kort redovisa 400 kronor till gjutning av bysten samt 800 kronor till postamentet.

En mäktig man. Bergshauptmannen Jacob Henrik af Forselles (1785-1855), här porträtterad i en byst av Anna Schött, var mannen som styrde och ställde i Sala under 1800-talets första hälft. FOTO: JÖRGEN PETTERSSON

Mäktig man vid trälstigen

Hade han levt i dag, bergshauptmannen Jacob Henrik af Forselles, så hade han nog kallats pamp och varit utrustad med gedigen fallskärm. Men hans tid var en annan än vår. Det var 1800-talets första hälft när han var högste chef för Sala silvergruva.

Hårda nypor hade han säkerligen, men likväl träder han fram ur skrifterna som en framsynt och rättskaffens man.

□□□

Porträttbysten av J H af Forselles står på Lycksalighetens ö i Övre Ekeby damm i Sala. Den visar ett kraftfullt och ganska vänligt ansikte, med polisonger och bakåtkammat hår, ett ansikte som utstrålar beslutsamhet. En man, som på gott och ont följer sina principer och inte viker undan.

Inskriptionen på sockeln säger inte emot det intrycket. Där står: "Jag heter af Forselle, är satt

i kung och kronans ställe, och för er, go' herrar, gör jag som jag vill". Det är ord och inga visor.

□□□

Skulptrisen hette Anna Schött, en Saladam som bodde vid Skuggan och hade gått på konstskola. Sedan Carl Eldhs skulptur Ungdom kommit på plats i stadsparken 1938 ville stadsträdgårdsmästare Lantz gärna se

ALLEMANSKONST

fler konstverk i parken.

Anna Schött hade gjort en byst i lera, föreställande af Forselles. Hon var villig att skänka konstverket till staden, med förbehållet att staden bekostade gjutning i brons.

En insamling drogs igång och inbringade på kort tid över 1 000 kronor, vilket räckte till både

gjutning och sockel. I början av juni 1939 avtäcktes konstverket.

□□□

Placeringen vid Ekeby dammar var ingalunda en slump. Där gick den så kallade trälstigen från Sala gruva fram, det vill säga kanalen där malm fraktades på prämar ut mot hyttan. Mannen bakom kanalbygget, som inleddes 1827, var just Jacob Henrik af Forselles. "Trälstigen" syftar på att prämarna drogs av arbetare, som gick utmed kanalbanken.

JH af Forselles var född 1785 på Strömsnäs bruk i Lovisa, Finland, där fadern var bergsråd. Som 12-åring sattes Jacob Henrik i skola i Uppsala. Till en början var det botaniken

som intresserade honom mest, men så småningom blev det bergsmannabanan även för honom.

År 1817 blev han bergshauptman vid Sala silvergruva, vilket han var fram till sin död 1855. Han var också ordförande i bergsrätten, den högsta kommunala myndigheten i staden innan stadsfullmäktige inrättades.

□□□

Porträttbysten visar en man, som var mycket inflytelserik under Salas 1800-tal, porträtterad av en kvinna, som runt sekelskiftet hade konstnärsdrömmar och av omgivningen betraktades som högst originell. I dag har brons huvudet spår av nutida handlingskraft (?) - blå färg har runnit över den gamle bergshauptmannens haka, ditkludad av någon som också gör som han vill...

INGALILL FORSS NORBERG
0224-55169

Ur Mats G Beckmans bok, *Anna Schött – skulptris och levnadskonstnär* 2008, sid 47-51:

6 Konstnären

Forsellesbysten

Så kommer en viktig period i Anna Schötts liv. I Annas eget liv var den kanske inte fullt så central som den blivit för oss när vi ser de avtryck i det offentliga rummet som hennes konstnärskap utgör. Det är en kort och intensiv tid som präglat vår bild av henne, den lilla vi nu haft.

Den mörka tid som Anna upplevde efter makens död verkar lätta efter hand i slutet av trettioalet. Orsaken till detta och hennes konstnärsskapande inriktning, bör ha varit kontakten med skulptrisen Hulda Claesson-Silfverstolpe. Hulda flyttade till Sala med sin familj 1936, närmast kom hon från Strömsholm. Hur Anna och Hulda fick kontakt vet jag inte men Huldans son Ulf Silfverstolpe hävdar att det måste ha varit hans mamma som tagit initiativet eftersom Anna var något av en folkskygg personlighet. Det i sin tur skulle tyda på att Anna börjat modellera redan innan de träffades och att det var därför som Hulda tog kontakt. Det må vara hur det vill med den saken men att fru Silfverstolpe kom att utgöra en drivkraft och inspiration för Anna, lär väl stå utom allt tvivel.

Vem och vad som däremot rent konkret lyfter fram och gör Anna uppmärksammas av salaborna som konstnär är stadsträdgårdsmästare John Lantz med sitt arbete med stadsparken som fortfarande pågick. Framför musikpaviljongen placerades 1938 Carl Eldhs staty *Ungdom* och Lantz tänkte sig ytterligare ett konstverk i den motsatta delen av stadsparken i riktning mot läroverket.

Han vände sig då till Anna Schött vars konstnärlighet han tydligen var bekant med. Anna visade genast fram en redan färdiggjord byst i lera, tillverkad 1938 och som föreställde bergshauptmannen vid silvergruvan, Jacob Henrik af Forselles. Bysten var utförd i salalera, 50 cm hög och visade gruvchefens mycket porträttlika huvud som blickar fram ur en uppslagen rockkrage mellan kapade axlar. Som förebild till konstverket hade Anna använt sig av en daugertröyp av af Forselles ifrån 1855 och i

beskuren form införd i boken *Sala stad* av J. Näsmark, ett standardverk över stadens historia. Anna ägde ett exemplar av boken som i dag finns hos hennes släktingar. Då jag själv undersökte den kunde jag konstatera

att det ännu fanns spår av lera på uppslaget där bilden av af Forselles finns återgiven!

Anna erbjöd nu Sala stad porträttbysten gratis mot att den bekostade gjutning och uppsättning av densamme. Försköningsnämnden i Sala inbjöds till hennes hem den 12 februari 1939 för att själva se bysten och fatta beslut. De accepterade förtjust gåvan och lovade att försöka fullborda uppdraget. Sala Allehanda skriver om besöket hos Anna: *"Det är nu första gången fru Schött framträder offentligt med en skulptur, vilket dock inte hindrar att flera vackra saker formats fram under hennes skickliga händer. I sitt trevna Salahem har hon inrett en hel liten ateljé. En stor fantasimodell av en metande gosse drar genast besökarens uppmärksamhet till sig. En annan sak som väckt försköningsfarbrödernas förtjusning var en skulptur av ett gosshuvud."* Som synes hade Anna varit flitig.

Vad det gällde själva placeringen av konstverket kom emellertid Lantz nu att tänka om. I och med att motivvalet anknöt till silvergruvan och gruvdriften, var en annan plats så mycket bättre, nämligen Lycksalighetens ö (tidigare Gåsholmen) i Ekebydamm. Här gick nämligen den så kallade Trälvägen fram. Det var den sträcka mellan gruvan och avlastningsplatsen vid nuvarande Sveahuset, via Pråmån och Ekebydamm, där flatbottnade malmpråmar drogs fram av mänsklig muskelkraft. Denna transportled för den åtråvärda silvermalmen hade skapats under af Forselles tid vid gruvan. Så nog var Lycksalighetens ö, det romantiska namnet till trots, en lämplig plats för en gruvchef i brons. Som en parentes kan tilläggas att den plats för konstverkets placering som Lantz först haft i sinnet, fick vänta till 1950 då David Wretlings staty *Nya Vingar* restes där.

Försköningsnämnden beslutade att starta en frivillig insamling i staden för finansiering av gjutningen i brons och uppsättning på stensockel. Vid sammanträdet den 29 mars hade 480 kr influtit. Stadsträdgårdsmästare Lantz hade den 9 mars erhållit en offert från Herman Bergmans Konstgjuteri i Stockholm. Enligt detta anbud skulle bysten kunna gjutas i brons till en kostnad av 400 kr. (Det är frestande att tänka sig att det var Hulda Claesson-Silfverstolpe som tipsat om Bergmans konstgjuteri. Hon var nämligen kurskamrat på Tekniska skolan med Astri Bergman vars far ägde gjuteriet. Hulda själv använde sig av firman då hennes egna alster skulle gjutas.)

Lantz fick i uppdrag att genomföra beställningen och ansvara för att modellen transporterades till Stockholm för gjutning. Vidare hade försköningsnämnden Lantz anbud på en granitsockel från Kullgrens Stenhuggeri i Uddevalla att ta ställning till. Det förelåg två alternativ med olika kostnader beroende på granitens färg. Nämnden bestämde sig för det första alternativet vilket torde ha varit det billigaste. Samtidigt skulle man vänta med beställningen eftersom man ville avvakta resultatet av insamlingen som fortfarande pågick. Den 25 april hade så insamlingen slutgiltigt renderat en summa på 975 kr. Prislappen på sockeln var 570 kr, allt som allt uppgick kostnaden till 1010 kr.

Bild 50. Jacob Henrik af Forselles på Lycksalighetens ö. Innan gruvchefen kom på plats pryddes den lilla holmen av en gjutjärnsurna på en sockel. Foto: Christer Ekman.

En vacker lördagskväll den 4 juni 1939 invigdes konstverket under högtidliga former. Närvarande var stadsfullmäktiges ordförande E. A. Lindqvist, försköningsnämndens ledamöter och omkring 200 åskådare. Emellertid saknades konstnären själv, att hamna i centrum under dylika omständigheter låg inte för henne. Nämndens ordförande Ivar Hedlund höll först en kortare historik över af Forselles och hans betydelse för staden och därefter redogjordes för bystens tillkomst. Därefter avtackades skulptrisen, bidragsgivarna samt de som bistått med insamlingsarbetet. Därefter lät han tackelsen falla. Konstverket var invigt.

Försköningsnämnden översände en blomsterbukett till Anna som svarade med ett välformulerat brev:

Bild 51. Faktor Ivar Hedlund vid invigningen av Forsellesbysten. Foto: Sven Noling. Privat ägo.

*Torpet den 5 juni 1939
Ordf. i Försköningsnämnden
Faktor Ivar Hedlund
Sala.*

Härmed ber jag att få tacka Försköningsnämnden för de underbara blommorna, vilkas skönhet gläder mitt hjärta. Osökt och med djup tacksamhet går också tanken just nu till dem, som i en mörkrets och tvivlets stund i höstas ingåvo mig mod att fortsätta. Jag har alltid ansett mig för ringa för att våga nalkas konsten. Jag har också behövt hela den tid som gått av mitt liv för att i någon mån komma till klarhet med mig själv. När jag slogs i spillror vid min makes bortgång, tvingades jag så småningom att söka det som var mitt eget. Grunden hade min make fast murat: kärleken till sanningen och till naturen. Byggstenar hade jag nog också själv bidragit med.

Jag har själv varit en smula orolig för att den kära af Forselles skulle verka liten när han kom ut. Vid ett besök hos honom idag var denna känsla alldeles försvunnen. Jag är storbelåten med sockeln och med valet av platsen samt den vackra anordningen med blommorna. Han passar på något sätt just på denna holme, det är verkligen sant.

Med tacksamhet och utmärkt högaktning. Anna Schött.

Anna hade alltså smugit ned till Lycksalighetens ö dagen efter för att i lugn och ro inspektera slutresultatet. Enligt brevet var hon nöjd även om hon tidigare fruktat att bysten skulle te sig för liten ute i parkmiljön. Men i den miljön var ju heller aldrig modellen tänkt att figurera från början. Sala Posten är emellertid inne på samma linje när de skriver: *"Enda erinringen man skulle vilja göra är att själva bysten är något för liten på sin sockel."* Nu kompenseras dock huvudets blygsamma storlek med en 140 cm hög granitpelare med en allt annat än blygsam text:

BERGSHAUPTMAN
J. H. AF FORSELLES
VERKSAM I SALA
1817-1855

JAG HETER AF FORSELLES
ÄR SATT I KUNG OCH KRONANS STÄLLE
OCH FÖR ER GO' HERRAR
GÖR JAG SOM JAG VILL

På invigningsdagen den 4 juni besöktes Anna av Gunnar Schött vilket framgår av torpets gästbok. Han skriver kortfattat om dåligt väder och om en tur på Långforsen som inte gav någon fisk i utbyte. Det märkliga är att inget nämns om den stora händelsen den dagen. Jag är övertygad om att hade Gunnar känt till det, hade det omtalats i boken. Han var nämligen nitisk i att dokumentera sina besök och skulle aldrig ha undvikit ämnet. Alldeles säkert hade han önskat att få vara med om invigningen av bysten. Att Anna, som jag ser det, avstod ifrån att berätta nyheten för sin kära släkting är en gåta.

Ändå sticker hon ut hakan lite den 16 november samma år, och det är väl också enda gången. Då anger hon (i en kvinnlig beredskapsregistrering) sitt yrke och sin titel som skulptris. För säkerhets skull har hon strax efter tillagt "Fru". Någon måtta på självhävdelsen fick det väl ändå vara, verkar det som hon tänkt.